RAIDANKEUHKOJÄKÄLÄ

Riikka Räty, Johanna Soppela, Vilma Virtanen,
Käsityöopettajan koulutus,
Helsingin yliopisto

Raidankeuhkojäkälä *(Lobaria pulmonaria)*

Koko maassa esiintyvä raidankeuhkojäkälä kasvaa etenkin vanhojen raitojen ja haapojen rungoilla, mutta sille kelpaavat asunnoksi myös muut vanhat lehtipuut. Kuustenkin oksilla sitä on joskus tavattu kasvamassa. Pohjoisessa se kasvaa kalliolla ja isoilla lohkareilla kosteissa ja varjoisissa metsissä. Lajin kasvustot ovat laajoja ja se on vai löyhästi kiinni alustassaan.

Vaikka lajia tavataankin koko maassa, se on viime aikoina käynyt yhä harvinaisemmaksi. Laji ei pidä äkillisistä muutoksista elinympäristössään, hakkuista eikä ilmansaasteista. Jos raudankeuhkojäkälää esiintyy jossain metsässä erityisen paljon, on metsä todennäköisesti hyvin vanha. Lajia pidetään hyvänä vanhojen metsien indikaattorina.

Kuva: Pekka Helo

Arviointi ja tavoitteet

- Tavoitteena on:
  - kokonainen käsityöprosessi suunnittelusta arviointiin
  - oppilaiden heittäytyminen luovaan työhön ennakkoluulottomasti
  - Itsearvioinnin harjoittelu
- Arvioinnissa painotetaan:
  - keksivää ja kokeilevaa toimintaa
  - tehtävään heittäytymistä erityisesti suunnittelu vaiheessa
  - toteutusta ennakkoluulottomasti
  - oppilaan visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja
  - itsearvioinnissa oppilas kertoo, mitä uutta on oppinut

Oppilaiden virittely:

- Mikä on jäkälä?
- Miltä se näyttää/tuntuu/tuoksuu?
- Opettaja näyttää kuvia ja kertoo jäkälistä

Yhteisöllinen käsityö

Luokan yhteinen projekti tai mahdollisesti jopa koko koulun.

Tarvittavat valmistusmateriaalit
1.-2. luokat

- Paperia
- Vihreitä (ruskeita, harmaita) huopa-arkkeja (A6/oppilas, 7 A4-arkkia)
- Lankaa (vihreä/harmaa/ruskea):

  100-150 cm pitkän ketjusilmukkaketjun virkkaamiseen tarvitaan 6-8 metriä lankaa (esimerkiksi 1 kerä Novitan 7 veljestä -lankaa riittää 25 oppilaan ryhmälle)
- Ompelulankaa
- Neuloja
- Yhteen jäkälään kuluvat materiaalit maksavat noin 0,94 euroa

Työvaiheet
1.-2. luokat

- Oppilaat repivät paperista (A6) jäkälälle kaavan
- Kaavan mukaan leikataan A6-kokoisesta huovasta pohja
- Virkataan ketjusilmukkaa
- Ommellaan virkattu ketju huovan päälle (voidaan myös halutessa kiinnittää liimaamalla)

Tarvittavat valmistusmateriaalit
3.-9. luokat

- Paperia
- Huovutusvillaa (5-10 grammaa/oppilas)
- Lankaa (vihreä/harmaa/ruskea)

  60-100 cm pitkään ketjusilmukka + kiinteäsilmukka ketjuun TAI kejusilmukka + pylväs (tikapuut) ketjuun tarvitaan 10-12 metriä lankaa (esimerkiksi 1 kerä Novitan 7 veljestä lankaa riittää 25 oppilaan ryhmälle)
- Huovutusneula ja pehmeä alusta
- Ompelulankaa
- Neula
- Yhteen jäkälään kuluvat materiaalit maksavat noin 0,43-0,63 euroa

Työvaiheet
3.-9. luokat

- Oppilaat repivät paperista (A6) jäkälälle kaavan
- Virkataan oppilaiden taitotason mukaan:
  - Ketjusilmukkaa ja siihen päälle 1 krs. kiinteää silmukkaa tai pylväitä
  - Vapaavirkkauksella jäkälän muotoa
- Neulahuovutetaan kaavan pohjalta huovasta jäkälälle muoto

  (voidaan myös käyttää askarteluhuopaa, kuten 1-2 luokkalaisille on ohjeistettu, jos halutaan keskittyä vain virkkauksen harjoitteluun)
- Virkkaus ommellaan käsin huopaan kiinni
- Haluttaessa huovan reunojen huolittelu/koristelu:
  - pykäpistoilla tai virkkaamalla

Jäkälä –patalappu

3.-9. luokat

Tarvittavat valmistusmateriaalit
3.-9. luokat

- Huovutusvillaa (25-30 grammaa/oppilas, yht. 550-750 grammaa)
- Saippuaa märkähuovutukseen (mäntysuopaa tai Marseille-saippuaa)
- Lankaa (vihreä/harmaa/ruskea)

  60-100 cm pitkään ketjusilmukka + kiinteäsilmukka ketjuun TAI kejusilmukka + pylväs (tikapuut) ketjuun tarvitaan 10-12 metriä lankaa (esimerkiksi 1 kerä Novitan 7 veljestä lankaa riittää 25 oppilaan ryhmälle)
- Kirjontavälineitä
- Neula ja lankaa
- Yhteen patalappuun kuluvat materiaalit maksavat noin 1,23-1,57 euroa

Työvaiheet
3.-9. luokat

- Oppilaat märkähuovuttavat vihreän sävyisestä huovutusvillasta tason
- Kirjotaan (koneella tai käsin) patalappuun jäkälän muotoa TAI
- Virkataan jäkälän muotoa vapaavirkkauksella tai nauhaa ketju-, pylväs- tai kiinteillä silmukoilla
- Virkkaus ommellaan käsin kiinni patalappuun jäkälän muotoon
- Haluttaessa huovan reunojen huolittelu/koristelu:
  - pykäpistoilla tai virkkaamalla